

DE VERSTILLING

Een hommage aan J.C. Bloem

Zijn belang voor de poëzie

Bron van inspiratie voor dichters van nu

De erfenis

Stichting Mr. J. C. Bloem Poëzieprijs

Inhoudsopgave

Een waar voorrecht, voorwoord door de voorzitter	5
Van harte aanbevolen.	7
Hoe het begon	9
Een wonder dat niet verborgen bleef	
Ellen Deckwitz over de betekenis van J.C. Bloem	10
Selectie gedichten van J.C. Bloem	15
Van mij, van mij, o en voorgoed van mij	
Petra Teunissen over Clara Eggink	20
Selectie gedichten van Clara Eggink	37
Een gedicht komt van binnenuit. Poëzie en AI	42
Bloemgedichten	54
Dichters die aandacht verdienen	74
Bundel Beste meneer Bloem	80
Vrienden	81
Oproep	82

Een waar voorrecht !

Binnen het bestuur van de J.C. Bloemstichting ervaren we voortdurend hoe inspirerend het is om met het werk van Jacques Bloem bezig te mogen zijn.

Zestig jaar na de dood van Bloem (Kalenberg 10 augustus 1966) mogen we constateren dat zijn poëzie en de herinnering aan zijn persoon en leven nog altijd tot de verbeelding spreken.

We merken dat aan de reacties op ons maandelijks Bloembericht, de respons op onze Dichtersmiddagen en de belangstelling voor de tweejaarlijkse Mr. J.C. Bloem Poëzieprijs.

De prijs is alweer toe aan de 13^e editie, de voorbereidingen starten in oktober, zodat we in het voorjaar van 2027 weten wie de felbegeerde prijs in de wacht zal slepen. Zeker is dat er veel inzendingen komen.

Onze stichting bestaat dit jaar 25 jaar en de eerste voorzitter, Kees Huis in 't Veld, kijkt nog eens terug op het begin. Naast de genoemde prijs is een belangrijk doel van onze stichting het werk van Bloem onder de aandacht te brengen en te houden. We merken dat Bloem in ons taalgebied één van de meest gelezen en geciteerde 'dode' dichters is. Naast deze belangrijke invulling kijken we ook nadrukkelijk naar de wereld van de poëzie- van- nu. We bieden (soms ook letterlijk) een podium aan veelal nog onbekende dichters, die in ons Bloembericht voorgesteld worden. In deze uitgave komen een aantal van hen aan het woord.

Wat kunt u verder verwachten in deze jubileumuitgave ?

Een bijdrage van Steven Bunt, de kersverse wethouder van kunst en cultuur van de gemeente Steenwijkerland. We prijzen ons gelukkig met de steun en medewerking die we van het gemeentebestuur -al jaren- mogen ontvangen.

Vanzelfsprekend ontbreekt ook niet de tekst van de beide lezingen, die op 6 september in Buitengoed Fredeshiem werden gegeven.

Ellen Deckwitz, nieuw jurylid voor onze prijs, dichter en poëziepromotor, over het belang van J.C. Bloem voor de

Nederlandstalige poëzie.

En Petra Teunissen, onderzoeker, publicist en bezig met een biografie over Clara Eggink, over de rol van Eggink in haar relatie met Bloem, haar eigen dichterschap en de bemoeienis met de literaire erfenis van Bloem.

De wereldwijde discussie over kunstmatige intelligentie is ook binnen de stichting onderwerp van gesprek. In een essay worden de resultaten van een aantal experimenten beschreven.

Tot slot mag ik u wijzen op de schitterende foto's die Herman Slurink maakte in het gebied van de Weerribben/de Wieden, waar Bloem zijn laatste jaren verbleef.

Aan het begin schreef ik over het voortdurende gevoel van inspiratie. Alles overziend durf ik te stellen : Het is een voorrecht om de erfenis van J.C. Bloem in leven te mogen houden. Leve de poëzie!

Namens secretaris Wilke Aukes en penningmeester Pieter van Knippenberg wens ik u veel leesplezier.

Theo van de Bles, voorzitter J.C. Bloemstichting.

Een wonder dat niet verborgen bleef

Er is een klein mensenleven verstreken sinds J.C. Bloem zijn laatste adem uitblies, maar zijn werk leeft voort. En dat hangt samen met de unieke poëtica die hij ontwikkelde, en die in geen andere tijdsgewricht en in geen ander leven tot bloei had kunnen komen, dan het zijne.

Jakobus Cornelis Bloem, roepnaam Jacques, werd op 10 mei 1887 geboren in Oudshoorn, tegenwoordig een deel van Alphen aan de Rijn. Zoon van een burgemeester, eerstgeborene in een gezin waarvan - het is haast niet te geloven - de leden dol op elkaar waren. Je hoort weleens dat een ongelukkige jeugd een "writers goldmine" is, maar wie zich onderdompelt in Bloems leven, leert dat het omgekeerde soms ook kan gelden: een gelukkige jeugd kan fantastische letteren opleveren, mits er op zo'n zalige jeugd een bestaan volgt waarin langzaam het verdrietige besef daagt dat het nooit meer zo leuk zal worden als in de kinderjaren.

J.C. Bloem was gezegend met het laatste soort goudmijn.

Aanvankelijk klotste thuis het geld tegen de plinten dankzij erfenissen en mooie baantjes voor zijn vader (het gerucht ging dat opa Bloem een buitenechtelijke zoon van koning Willem II was),¹ maar door een reeks slechte investeringen raakte de Bloemen aan lagerwal. De mooie villa werd verlaten, het gezin belandde uiteindelijk in Almelo waar vader Bloem - die niet langer kon rentenieren - een baan had gevonden als burgemeester van Hardenberg.

Het zorgeloze bestaan was voorbij, en Jacques moest een vak gaan leren. Helaas had de jonge man zich, na het lezen van de gedichten van naamgenoot Jacques Perk, voorgenomen om zijn leven aan de poëzie te wijden. Bloem correspondeerde met Tachtiger Albert Verwey, las zich suf en sleep zijn geest met behulp van leeftijdsgenoten en lettervreters als Jan Greshoff en P. van Eyck.

Onder invloed van P.C. Boutens' uitgebeende poëzie, en de bondige maar dansende verzen van Karel van de Woestijne, ontwikkelde de jonge Bloem een eigen stijl: helder en muzikaal. De verzen concentreerden zich op gevoelens van ontheemding en een smachten

naar een verleden dat nooit meer zou terugkeren, terwijl klank en ritme verleidden om mee te neuriën, de regels keer op keer te herlezen. Bloems debuut, *Het verlangen*, verscheen in 1921 en opent met het gedicht *De avonturier*, waarin ‘onvervulden’ ten tonele worden gevoerd die betreuren dat de linden en de rozen niet meer zo fel ruiken als in de jeugd.

In de jaren daarop kreeg Bloems poëtica vastere vorm. In navolging van Boutens vond hij dat een gedicht niet te veel tierlantijntjes moest hebben zoals overdadige metaforen of op hol geslagen alliteraties. Bloem was van mening dat gedichten zowel origineel als traditioneel moesten zijn. Qua onderwerp moest het vers iets nieuws aansnijden, of iets vertrouwds vanuit een originele invalshoek. De vorm, voor zover die bij poëzie helemaal los kan worden gezien van de inhoud, moest dan weer traditioneler zijn. Soms een sonnet, soms een structuur die daar een beetje op leek, met binnen- en eindrijm en een volta (wending) halverwege, maar nooit zo’n griezelig modern gedrocht van een vrij vers, waarbij extravagantie vaak toch – volgens Bloem althans – werd ingezet om nietszeggendheid te verhullen.

Na de Tweede Wereldoorlog floreerde de Nederlandse cultuur. Bloems gevoelige gedichten, waarin een verdriet werd bezongen over een wereld waarin je je niet meer thuis voelt, raakten bij veel landgenoten een gevoelige snaar. De vorm deed qua muzikaliteit denken aan zowel die van de Rederijkers, Tachtigers als P.C. Boutens. Ze waren toegankelijk én herinnerden zowel qua stijl als inhoud aan een verleden waarin alles beter was en waarnaar nooit meer viel terug te keren. Het droeg allemaal bij aan Bloems enorme na-oorlogse populariteit. Hij verkocht goed, werd een veelgevraagd voordrager en ontving belangrijke onderscheidingen zoals de Constantijn Huygens en de P.C. Hooft. Toen Bloem op 10- augustus 1966 stierf, was hij op het hoogtepunt van zijn roem.

Maar, zoals eerder gezegd: eerbewijzen en waardering tijdens het leven bieden geen garantie voor populariteit na de dood. Want wie leest er anno 2026 nu nog Vestdijk of Hermans? Bij rondvraag op de universiteit blijkt het aantal studenten dat zich aan *De donkere kamer van Damocles* of *De koperen tuin* heeft gewaagd, tegenwoordig zo goed

Van mij, van mij, o en voorgoed van mij

Clara Egginks invloed op de beeldvorming van J.C. Bloem

Op het kleine kerkhof van Paasloo in Overijssel liggen ze naast elkaar begraven: de dichter Jacques Bloem (1887-1966) en zijn voormalige echtgenote Clara Eggink (1906-1991). Dat ze naast elkaar rusten, is even veelzeggend als merkwaardig. Ze trouwden in 1926, scheidden in 1932 en woonden nadien nog herhaaldelijk samen. Ten slotte was het Eggink die een boerderij in Kalenberg kocht en de zieke dichter daar verzorgde tot zijn dood in 1966. Daarna nam ze de rol van beheerster van Bloems literaire nalatenschap op zich. Dat deed ze met een overtuiging en strijdlust die zowel voor bewondering als commotie in de literaire wereld zorgde.

De graven op het kerkhof in Paasloo

Als ik vertel dat ik onderzoek doe naar Clara Eggink, zie ik meestal een vragende blik. Vervolgens zeg ik dat ze de vrouw van de dichter J.C. Bloem was. Dan pas wordt er instemmend geknikt: “Oh ja!” Na Egginks overlijden schreef dagblad Trouw in de tweede regel van het nieuwsbericht “De schrijfster werd vooral bekend door haar biografie uit 1977 van de dichter J.C. Bloem, met wie zij getrouwd was.” Ook het Literatuurmuseum vermeldt in Egginks biografie eerst haar verbintenis

met haar schrijvende echtgenoten Jacques Bloem en Jan Campert (1902-1943) voordat informatie over haar eigen werk wordt gegeven. En zelfs in het Digitaal Vrouwen Lexicon schrijft Vera Weterings: “Het leven van Clara Eggink heeft in het teken gestaan van haar – wisselende – verhouding met Bloem.”

Dichteres, critica en vertaalster

Clara Hendrika Catharina Clementine Helène Eggink was zelf een professionele literator. Ze publiceerde vanaf 1930 gedichten in de literaire tijdschriften De Gids, Forum, Helikon en in de Nieuwe Rotterdamse Courant. Voor haar bundel Schiereiland ontving ze Lucy B. en C.W. van der Hoogt-prijs in 1940. Vanaf 1937 schreef ze recensies voor De Gulden Winckel, waarin ze van Bloem de rubriek ‘Kroniek der poëzie’ had overgenomen. Na de oorlog was ze redacteur van Bzzlletin en ze had twintig jaar lang een recensierubriek in het Leidsch Dagblad. Ze was driemaal jurylid voor de P.C. Hooftprijs. Een groot deel van haar dagelijks werk bestond uit vertalen en het vertalen was voor haar vooral gewoon dat: werk, om van te leven. Ze vertaalde bijna vijftig belangrijke romans naar het Nederlands, van Hemingway tot de gezusters Brontë, van Dostojewski tot Iris Murdoch.

Eggink kon er nijdig om worden dat de aandacht vooral naar haar literaire levenspartners uitging en dat haar eigen oeuvre als ‘bijzaak’ werd behandeld. Die woede gold niet alleen haar eigen positie, maar ook – en misschien wel des te feller – de manier waarop buitenstaanders zich meenden te mogen buigen over het leven en werk van J.C. Bloem, zonder haar te raadplegen. Wat dreef Eggink om zich zo intensief met Bloems literaire nalatenschap en beeldvorming bezig te houden? Was het haar karakter, wilde ze haar plaats als literator opeisen of was het haar grote liefde voor Bloem en diens werk? Eerst twee voorbeelden.

De eerste confrontatie met Guus Sötemann

Een onthullende episode in Egginks rol als nalatenschapsbeheerster betreft haar correspondentie met de neerlandicus A.L. Sötemann. Guus Sötemann kende Bloem goed: hij schreef meerdere publicaties over de dichter en had bovendien in de late jaren vijftig een relatie met Eggink

Bloemgedichten

Dichters die genomineerd zijn voor de Mr.J.C. Bloem Poëzieprijs of dichters die een optreden verzorgen op een van de dichtersbijeenkomsten die we regelmatig organiseren, vragen we altijd een op Bloem geïnspireerd Bloemgedicht te schrijven.

Dit leidt tot verrassende gedichten die we verzamelen en bij gelegenheid ook publiceren.

Uniek werk.

In deze bundel stellen we u deze Bloemgedichten voor van de volgende dichters:

Anne Provoost – Met uitsterven bedreigd

Ellen Deckwitz – zonder titel

Iduna Paalman – Mijn talentvolle naaste

Robin Block – On-genade

Yentl van Stokkum – Terugkijkend op het werk

Bianca Boer – De seizoenen

Anne Broeksma – Het mooiste huis

Arno van Vlierberghe – Register van beginregels

Gertrüd Reinink – Thuisreis

Tanja ter Brake – Hobbeltje kuiltje hobbeltje kuiltje hobbeltje kuiltje hobbeltje hobbeltje kuiltje hobbeltje kuiltje hobbeltje

Laura Mijnders - Scherm